

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 185/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi aluevalvontalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan puolustusvaliokunta on 13.11.2024 pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi aluevalvontalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

1 Johdanto ja valmisteluvaiheet

Aluevalvontalaki (755/2000) tuli voimaan 1.1.2001. Lakia on sen voimassaolon aikana muutettu useita kertoja. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa (jakso 8.1. Aktiivinen ja kansainvälinen Nato-Suomi) on useita kirjauksia, joilla on liittymäkohtia puolustusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön ja siten myös aluevalvontalainsäädäntöön. Hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi Nato-jäsenyyteen liittyvät lainsäädäntömuutostarpeet ja käynnistää välittömästi niihin tarvittavat valmistelut. Suomen Nato-jäsenyys aiheuttaa muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön, myös aluevalvontalakiin.

Puolustusministeriö asetti 2.2.2023 työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida Suomen Pohjois-Atlantin liittoon liittymisestä johtuvia säädösmuutostarpeita ja valmistella tarvittavat puolustusministeriön toimialan säädösluonnokset. Työryhmässä ovat edustettuina puolustusministeriön hallintopoliittisen osaston lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö, puolustuspoliittinen osasto sekä Pääesikunta. Lisäksi työryhmässä toimii pysyvä asiantuntija puolustusministeriöstä. Työryhmässä on tunnistettu tarve muuttaa aluevalvontalakia Suomen Nato-jäsenyyden johdosta.

Hallituksen esitys on valmisteltu puolustusministeriössä virkatyönä yhteistyössä Pääesikunnan kanssa osana edellä kerrotun työryhmän työtä.

2 Esityksen pääkohdat

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi aluevalvontalain maahantulolupia koskevaa sääntelyä. Pääsääntönä laissa kuitenkin säilyisi edelleen se, että lähtökohtaisesti vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo, valtionilma-alus ja valtionalus saa tulla Suomen alueelle ja olla maassa vain sille hakemuksesta myönnetyn maahantuloluvan perusteella.

Aluevalvontalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltion, Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Schengenin säännöstöä soveltavan valtion sotilaille, sotilasajoneuville, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voitaisiin myöntää Suomen alueelle tuloon lupa ilman nimenomaista hakemusta.

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

Aluevalvontalakiin ehdotetaan lisättäväksi voimassa olevan aluevalvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 1 momentin mukainen säännös toistuvaan maahantuloon oikeuttavasta luvasta. Lisäksi säännöstä muutettaisiin siten, että Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Schengenin säännöstöä soveltavan valtion sotilaan, sotilasajoneuvon, valtionilma-aluksen ja valtionaluksen lisäksi myös Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltion sotilaille, sotilasajoneuvolle, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voitaisiin hakemuksesta myöntää Suomen alueelle tuloon lupa, joka on voimassa enintään yhden kalenterivuoden pituisen määräajan kerrallaan.

Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi selventävä säännös, jonka mukaan vieraan valtion sotilaalta, sotilasajoneuvolta, valtionilma-alukselta ja valtionalukselta ei edellytettäisi aluevalvontalain mukaista maahantulolupaa sellaisissa tilanteissa, joissa vieraan valtion sotilaan, sotilasajoneuvon, valtionilma-aluksen tai valtionaluksen maahantulo Suomen alueelle liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomessa tapahtuvaan yhteistoimintaan, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) tai puolustusvoimista annetun lain (551/2007) nojalla.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi myös joitakin muita yksittäisiä, soveltamiskäytännössä tarpeelliseksi havaittuja muutoksia sekä eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sotilasajoneuvolakia (332/2023), puolustustarvikkeiden viennistä annettua lakia (282/2012) sekä ampuma-aselakia (1/1998).

2.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tehdä aluevalvontalakiin etenkin Suomen Nato-jäsenyyden vuoksi lisääntyvän kansainvälisen toiminnan johdosta tarkoituksenmukaisina pidettävät muutokset. Esityksen tavoitteena on huomioida maahantuloon ja maahantulolupiin liittyvissä säännöksissä Suomen Nato-jäsenyys. Tavoitteena on mahdollistaa joustavampi yhteistyö Naton jäsenvaltioiden kanssa niiden joukkojen saapuessa Suomeen, esimerkiksi harjoitustoiminnasta johtuen.

Edelleen tavoitteena on selkeyttää kansainvälisen avun vastaanottamiseen ja yhteistoimintaan liittyviä järjestelyjä silloin, kun tähän toimintaan liittyy vieraan valtion sotilaan, sotilasajoneuvon, valtionilma-aluksen tai valtionaluksen maahantulo Suomen alueelle ja maahantulo perustuu päätökseen, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla.

Tavoitteena on myös huomioida sotilasajoneuvolain, puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain sekä ampuma-aselain tietyissä säännöksissä aluevalvontalakiin ehdottavat muutokset.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Vieraan valtion sotilaan, sotilasajoneuvon, valtionilma-aluksen tai valtionaluksen maahantulo ja maassaolo (4 §)

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että jollei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo, valtionilma-alus ja

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

valtionalus saa tulla Suomen alueelle ja olla maassa vain sille hakemuksesta myönnetyn maahantuloluvan perusteella. Valtionalus ei tarvitse lupaa maahantuloon, jos kyse on viattomasta kauttakulusta. Pääsääntönä laissa säilyisi edelleen siten se, että vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo, valtionilma-alus ja valtionalus tarvitsee luvan tullakseen Suomeen ja ollakseen Suomen alueella, ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Vastaavasti kuten voimassa olevassa laissa, säännöksessä ei säädettäisi nimenomaisesti siitä, kuinka kauan lupa voi olla voimassa. Aluevalvontalain tulee mahdollistaa luvan myöntäminen esimerkiksi Puolustusvoimiin tai Naton komentorakenteeseen komennettujen vieraan valtion sotilaiden pitkäaikaiseenkin maassaoloon Suomen alueella. Täten laissa ei ole tarkoituksenmukaista rajoittaa sitä, kuinka pitkäksi ajaksi maahantulolupa voidaan myöntää olemaan voimassa.

Uutena säännöksenä (2 momentti) esitetään, että Naton jäsenvaltion, Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Schengenin säännöstöä soveltavan valtion sotilaille, sotilasajoneuvolle, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voidaan myöntää Suomen alueelle tulon lupa ilman hakemusta. Pääesikunnan on ennen luvan myöntämistä tehtävä ilmoitus puolustusministeriölle.

Muutos olisi tarpeellinen etenkin ennakoimattomissa kiireellisissä tilanteissa. Mahdollisuus myöntää maahantulolupa ilman hakemusta voisi liittyä esimerkiksi tilanteeseen, jossa vieraan valtion sotilaita sekä valtion ilma-aluksia toimii Suomen lähialueella kansainvälisessä harjoituksessa ja Suomessa tapahtuvaan harjoitustoimintaan tarvittaisiinkin esimerkiksi sellaisia ilma-aluksia, joilla ei ole maahantulolupaa valmiina. Myös mahdollisen valmiuden kohottamisen tilanteessa voisi syntyä tarve joustavasti myöntää esimerkiksi vieraan valtion ilma-alukselle maahantulolupa ilman että odotetaan kyseisen valtion lähetystön tekemää nimenomaista hakemusta. Ehdotettavalla sääntelyllä pystyttäisiin tarvittavissa tilanteissa helpottamaan maahantuloprosessia sekä poistamaan turhaa byrokratiaa.

Ennen luvan myöntämistä annettavalla Pääesikunnan ilmoituksella puolustusministeriölle turvattaisiin aluevalvontalain 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla se, että puolustusministeriö voisi tarvittaessa pidättää itsellään päätösvallan muutoin Pääesikunnan ratkaistavaksi kuuluvassa lupa-asiaassa.

Tässä yhteydessä on myös korostettava, että luvan myöntäminen ilman nimenomaista hakemusta ei kuitenkaan estäisi maahantuloon liittyvien tarvittavien tietojen saamista. Lisäksi ennen luvan myöntämistä Pääesikunta arvioisi jokaisessa tilanteessa, että sillä on tarvittavat tiedot, esimerkiksi ilma-aluksen saapumisaika ja -paikka, luvan myöntämiseksi. Mikäli vaadittavissa tiedoissa olisi puutteita, ei lupaa myönnettäisi. Näin ollen aluevalvontaviranomaisella olevaan tilannetietoon ei kevennetyllä menettelyllä olisi vaikutuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan vieraan valtion sotilas ei tarvitsisi erillistä aluevalvontalain mukaista lupaa ampuma-aseelle, jos sotilas on Suomen alueella sellaisen päätöksen perusteella, joka liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan ja josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) tai puolustusvoimista annetun lain (551/2007) nojalla. Tällaisessa päätöksessä määriteltäisiin reunaehdot yhteistoiminnalle tai avun antamiselle.

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

Lisäksi Pääesikunta sopii Poliisihallituksen kanssa Poliisihallitukselle ilmoitettavista tiedoista, esimerkiksi Suomeen tulevien sotilaiden mukana tulevasta ampuma-aseista sekä aseiden ja ampumatarvikkeiden kuljetuksista. Aluevalvonnan lupaviranomainen huolehtii tiedonkulusta poliisin kanssa. Tarvittaessa poliisi voi olla yhteydessä tilannekuvaa ylläpitävään Puolustusvoimien osoittamaan yhteyspisteeseen poliisin johtokeskuksen kautta. Pääesikunta ilmoittaa myös oma-aloitteisesti poliisin tehtäviin vaikuttavista tapahtumista. Huomionarvioista on myös, että esimerkiksi Nato SOFAn perusperiaatteisiin kuuluu vastaanottajavaltion lainsäädännön kunnioittaminen.

Toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa (4 a §)

Säännöksen mukaan Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltion, Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion tai Schengenin säännöstöä soveltavan valtion sotilaalle, sotilasajoneuvolle, valtionilma-alukselle ja valtionalukselle voitaisiin myöntää Suomen alueelle tuloon lupa, joka on voimassa enintään yhden kalenterivuoden pituisen määräajan kerrallaan. Säännös vastaisi muuten voimassa olevan aluevalvonnasta annetun asetuksen 3 §:n 1 momenttia, mutta siinä säädettäisiin myös, että toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa voitaisiin Suomen Nato-jäsenyydestä johtuen myöntää myös Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltiolle. Nyt tehtävällä lainmuutoksella asetustasoinen sääntely nostettaisiin lain tasolle.

Vaikka säännöksessä mainituille valtioille olisi mahdollista myöntää toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa, eli niin sanottu vuosilupa, säilyisi harkinta luvan myöntämisestä sekä siihen perustuvista maahantuloista aina jokaisessa yksittäisen maahantulon tapauksessakin Suomella. Vuosiluvan saaneen valtion tulee ilmoittaa Pääesikunnalle aikomuksestaan käyttää vuosilupaa maahantuloon. Tämä vaatimus asetetaan lupaehdoissa.

Vuosiluvan myöntämiselle sekä sen käyttämiselle tulee olla selkeä peruste, joka yleensä on yhteistoiminta Suomen kanssa. Vuosilupia myönnetään lähtökohtaisesti esimerkiksi kuljetuslentoja (logistiset kuljetukset Suomeen tai Suomen kautta) ja kauttakulkua varten, sotilaallisia harjoituksia varten sekä humanitäärisiä lentoja sekä ympäristövalvontaa ja siihen liittyviä lentoja varten.

Lisäksi ehdotetaan, että luvan voimassaoloa voitaisiin jatkaa ilman hakemusta, jos luvan myöntämisen edellytyksissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Säännös mahdollistaisi vuosilupien uusimisen joustavammin niin lupaviranomaisen kuin sen valtion, jolle lupa myönnetään, näkökulmasta, koska Pääesikunta kykenee tarvittaessa uusimaan vuosiluvan ilman nimenomaista hakemusta.

Poikkeus lupavelvollisuudesta (5 §)

Pykälä vastaisi osittain voimassa olevan aluevalvontalain 5 §:ää. Uutena säännöksenä ehdotetaan, että vieraan valtion sotilaalta, sotilasajoneuvolta, valtionilma-alukselta tai valtionalukselta ei edellytetä maahantulolupaa, jos maahantulo liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla.

Jo tällä hetkellä lähtökohtana on pidetty, että esimerkiksi aluevalvontalain 24 d §:n tarkoittamissa tilanteissa (aluevalvontayhteistyö) erillistä aluevalvontalain mukaista lupaa

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

Suomen alueelle tuloon ei edellytetä. Selvyyden vuoksi asiasta ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi nimenomaisesti laissa.

Uutena säännöksenä ehdotetaan myös, että vieraan valtion valtionilma-alukselta ei edellytettäisi lentosuunnitelman toimittamista, jos maahantulo liittyy kiireelliseen pelastustehtävään, rajaturvallisuustehtävään tai ympäristövahinkojen torjuntatehtävään taikka talvimerenkulun avustustehtävään taikka Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla. Puolustusvoimat olisi velvollinen yhteensovittamaan ilmaliikenteen yhdessä ilmaliikennepalvelun tarjoajan kanssa.

Lentosuunnitelma on lennonvalmisteluun liittyvä tavanomainen toimi, jolla varmistetaan muun muassa se, että ilma-alus saa tarvitsemansa ilmaliikennepalvelun ja ettei ilma-aluksen saapuminen ilmatilaan käynnistä ylimääräistä viranomaisvalvontaa. Sotilasilmailussa lentosuunnitelmia käytetään yleisesti pitkälti siviili-ilmailun säännöin erityisesti silloin kun toimitaan yleisen ilmaliikenteen periaatteiden pohjalta (esimerkiksi miehistönkuljetus ja rahdinkuljetus). Sen sijaan operatiivisten lentotehtävien, kuten alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen tehtävien sekä sotilastiedusteluun liittyvien lentojen, yhteydessä lentosuunnitelmia ei välttämättä laadita. Lisäksi valmiuden sääntelyyn liittyvä sotilaallisten suorituskykyjen projisointi saattaa edellyttää, ettei toiminnan yksityiskohtia paljastavia lentosuunnitelmia voida tehdä.

Vaikka tietyistä lennoista ei nimenomaista lentosuunnitelmaa toimitettaisi, on lentoturvallisuuden vuoksi varmistettava tiedon kulkeminen Puolustusvoimien sekä ilmaliikennepalvelun tarjoajan välillä. Siksi ehdotetaan, että Puolustusvoimat olisi velvollinen yhteensovittamaan ilmaliikenteen yhdessä ilmaliikennepalvelun tarjoajan kanssa. Tällöin ilmatilanhallintayksikkö pystyy varmistamaan siviili-ilmailun turvallisuuden ja sujuvuuden. Lisäksi kaikissa tapauksissa Puolustusvoimat pitää yllä tilannekuvaa Suomeen saapuvista sotilaslennoista sekä tällaisista lennoista Suomen alueella. Yhteensovittamisenmenettelyllä varmistetaan tilannetietoisuus sekä koordinaatio Puolustusvoimien ja ilmaliikennepalvelun tarjoajan välillä.

Lisäksi pykälässä esitetään säädettäväksi maininta Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta liittyen lentosuunnitelman toimittamiseen. Koska esimerkiksi Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyösopimuksen 11 artiklassa ei nimenomaisesti edellytetä ilma-aluksilta lentosuunnitelman toimittamista tai aluksilta ilmoitusta aluevesirajan ylittämisestä, olisi asia tarkoituksenmukaista huomioida aluevalvontalaissa.

Valtionilma-alusta, valtionalusta ja sukellusvenettä koskevat erityisrajoitukset (6–8 §)

Valtionilma-alusta, valtionalusta ja sukellusvenettä koskeviin erityisrajoitussäännöksiin esitetään lisättäväksi maininta, ettei säännöksissä tarkoitettua sääntelyä sovelleta, mikäli valtionilma-alus, valtionalus tai sukellusvene on Suomessa sellaisen päätöksen perusteella, joka liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan ja josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla. Tällaisessa päätöksessä määriteltäisiin reunaehdot yhteistoiminnalle tai avun antamiselle.

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

Ei ole tarkoituksenmukaista, että tilanteissa, joissa olisi olemassa päätös Suomen alueella tapahtuvasta yhteistoiminnasta tai avun vastaanottamisesta, edellytettäisiin vielä erikseen aluevalvontalaissa tarkoitettu lupa 6–9 §:ssä tarkoitetuille toiminnoille.

Lisäksi säännöksiin lisättäisiin maininta Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta. Esimerkiksi Suomen ja USA:n välistä puolustusyhteistyösopimusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 58/2024 vp) on todettu, että USA:n joukkojen käytössä olevilta ilma-aluksilta, aluksilta ja ajoneuvoilta ei edellytettäisi aluevalvontalain mukaisia lupia, vaan Suomen alueelle tulo ja maassaolo olisi mahdollista suoraan puolustusyhteistyösopimuksen perusteella.

Maanpuolustuksen kannalta merkityksellisten kohteiden tutkiminen ilma-aluksesta (14 §)

Esityksessä ehdotetaan muutoksia lain 14 §:ään. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan joitakin lähinnä teknisluonteisia muutoksia, kuten, että sen 2 kohdassa voimassa oleva sanamuoto ”kasarmialueet” korvattaisiin sanalla ”Puolustusvoimien käytössä olevat alueet”.

Lisäksi pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohtiin ehdotetaan tehtäväksi tekniset muutokset siten, että Puolustusvoimat kirjoitettaisiin isolla alkukirjaimella.

Pykälän 1 momentin 6 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että voimassa oleva sanamuoto puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen maastoharjoituksista korvattaisiin sanamuodolla Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilaallisista harjoituksista. Muutos olisi lähinnä teknisluonteinen, mutta sana sotilaallinen harjoitus kattaisi laajemmin kyseisten viranomaisten harjoitustoiminnan kuin sana maastoharjoitus, koska harjoitustoimintaa tapahtuu myös merellä.

Ehdotettavan uudella 2 momentin säännöksellä pykälässä tarkoitettu ilmakuvauksen kielto ja taltiointi ulotettaisiin myös kuvaukseen, joka kohdistuu vieraan valtion Suomen alueella oleviin asevoimiin. Sääntelyn tavoitteena on suojata esimerkiksi Suomessa vieraana olevien vieraiden valtioiden asevoimia samalla tavalla kuin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen joukkoja ja toimintaa.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtionilma-alusta, joka on Suomen alueella sellaisen päätöksen perusteella, joka liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomen alueella tapahtuvaan yhteistoimintaan ja josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai Puolustusvoimista annetun lain nojalla. Tällaisiin tilanteisiin voi liittyä tarve sille, että vieraan valtion ilma-alus suorittaisi esimerkiksi ilmakuvauksista 14 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kohteiden osalta. Ei ole tarkoituksenmukaista, että tilanteissa, joissa olisi olemassa päätös Suomen alueella tapahtuvasta yhteistyöstä tai avun vastaanottamisesta, kyseiselle toiminnalle edellytettäisiin vielä erikseen lupa.

Luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytykset (19 §)

Uutena säännöksenä ehdotetaan, että ennen tutkimustoimintaan liittyvän luvan myöntämistä, lupaviranomainen voisi hakea luvanhakijasta turvallisuusselvityksilain (726/2014) tarkoitetun yritysturvallisuusselvityksen laatimista, jos luvan perusteella

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

harjoitettavassa toiminnassa muodostuu sellaista maanpuolustusta koskevaa tietoa, joka viranomaisen asiakirjaan merkittynä olisi lain mukaan salassa pidettävää.

Esimerkiksi merenpohjan tai sen sisustan muodon, rakenteen tai koostumuksen selvittäminen geologisilla tai geofyysisillä tutkimuksilla voi synnyttää tietoa, joka voi olla maanpuolustuksen kannalta tärkeää ja asiakirjaan merkittynä olla salassa pidettävää. Merenmittauksessa muodostuu kasaantumisvaikutusta (turvaluokitellun materiaalin osalta) riippuen mitä, mistä ja kuinka laajalla otannalla kartoitusta tehdään. Materiaalia käsitellään pääsääntöisesti sähköisessä muodossa.

Aluevalvontalaissa tarkoitettu lupaviranomainen ei voi myöntää lain 12 §:ssä tarkoitettua tutkimuslupaa, jos tutkimuksella hankittava tieto viranomaisen asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävää ja jos lupaa hakevalla ei ole todistusta tosiasiallisesta kyvystään käsitellä tällaista aineistoa.

Lähtökohtaisesti viranomainen ei voi hakea yritysturvallisuusselvitystä, ellei sen tarpeesta ole mainintaa erityislaissa. Tämä ongelma on noussut esille muun muassa merituulivoimapuistojen suunnitteluun- ja rakentamiseen liittyen. Tämä voi hidastaa merituulivoimahankkeita Suomessa. Tilanne voi myös asettaa yritykset kilpailullisesti epätasarvoiseen asemaan, koska joillain yrityksillä on voimassa oleva yritysturvallisuusselvitys, koska ne ovat aiemmin olleet sopimussuhteessa Puolustusvoimiin tai muuhun viranomaiseen, ja tämän toiminnan perusteella yrityksestä on jo laadittu yritysturvallisuusselvitys.

Ehdotetut muutokset seuraaviin pykäliin: 22–24 b § sekä 35 §

Hallituksen esityksessä ehdotetaan teknisluonteisia muutoksia 22–24 b §:iin sekä 35 §:ään, esimerkiksi että voimassa oleva sanamuoto sotilas- ja rajavartiolaitosmuutettaisiin sanoiksi Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos.

Aluevalvontayhteistyö (24 d §)

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään nimenomainen maininta Pohjois-Atlantin liitosta. Vaikka jo voimassa olevan sanamuodon mukaan tuen pyytämisestä kansainväliseltä järjestöltä aluevalvontaa varten sekä yhteistoiminnasta kansainvälisen järjestön kanssa aluevalvonnassa säädetään kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa ja puolustusvoimista annetussa laissa, voidaan Naton katsoa olevan Suomelle niin keskeinen ja lain soveltamisen kannalta merkityksellinen kansainvälinen järjestö, että aluevalvontayhteistyötä koskevaan säännökseen olisi tarkoituksenmukaista selvyiden vuoksi lisätä kansainvälisenä järjestönä Euroopan unionin rinnalle nimenomaisesti myös Nato.

Vihamielisen toiminnan torjuminen (34 §)

Voimassa olevan lain 34 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan vihamielisellä toiminnalla tarkoitetaan vieraan valtion tai tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän aseistetun sotaluksen tai sotilasilma-aluksen taikka vieraan valtion tai tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän sotilasajoneuvon tuloa Suomen alueelle aluevalvontaviranomaisen antamasta varoituksesta huolimatta.

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

Momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan sana aseistettuna. Nykyaikaisista sota-aluksista, sotilasilma-aluksista ja sotilasajoneuvoista ei voida ulkoapäin tarkastellen varmistaa, ovatko ne aseistettuja. Jokaista edellä mainittua kohdetta on operaatioturvallisuudesta johtuen käsiteltävä siten kuin ne olisivat aseistettuja ja siten vihamielisenä toimintana tulisi pitää vieraan valtion tai tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän sota-aluksen tai sotilasilma-aluksen taikka vieraan valtion tai tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän sotilasajoneuvon tuloa Suomen alueelle aluevalvontaviranomaisen antamasta varoituksesta huolimatta, vaikka niistä ei voisi ulkoapäin tarkastellen varmistaa, ovatko ne aseistettuja.

3 Liitelait

3.1 Sotilasajoneuvolaki

Soveltamisala (1 §)

Pykälän 1 momentin 3 kohta esitetään muutettavaksi siten, että sotilasajoneuvolaki soveltuisi vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön Suomessa olevan kansainvälisen sotilasajoneuvon vaatimusten mukaisuuden toteamiseen ja liikennekelpoisuuden valvontaan.

Koska aluevalvontalakia ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi siten, että vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo, valtionilma-alus ja valtionalus voisivat tietyissä tapauksissa tulla Suomeen ja olla Suomessa myös ilman aluevalvontalain mukaista maahantulolupaa, olisi tarkoituksenmukaista muuttaa sotilasajoneuvolain 1 §:n 3 kohta siten, ettei lain soveltumista Suomessa olevan vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön kansainvälisen sotilasajoneuvon vaatimusten mukaisuuden toteamiseen ja liikennekelpoisuuden valvontaan sidottaisi siihen, että kyseinen sotilasajoneuvo on Suomessa aluevalvontalain mukaisen luvan perusteella. Kansainvälinen sotilasajoneuvo voi aluevalvontalain lisäksi olla Suomessa esimerkiksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain nojalla. Tästä syystä ei ole tarkoituksenmukaista säännöksen sanamuodossa sitoa kansainvälisen sotilasajoneuvon Suomessa oloa nimenomaan aluevalvontalakiin.

Määritelmät (2 §)

Sotilasajoneuvolain 2 §:n 2 kohdassa säädetään kansainvälisen sotilasajoneuvon määritelmästä. Säännöksen 2 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteinen muutos lain 1 §:n 1 momentin 3 kohtaan ehdotettavan muutoksen vuoksi siten, ettei siinä mainitaisi erikseen aluevalvontalakia. Lisäksi voimassa olevasta sanamuodosta poistettaisiin viittaus saman lain 40 §:ään, koska 40 §:ssä säädetään nimenomaan vaatimuksista, jotka koskevat kansainvälistä sotilasajoneuvoa. Tämän vuoksi termin määritelmässä ei voida toistaa tätä vaatimusta.

3.2 Laki puolustustarvikkeiden viennistä

Soveltamisalan rajaukset (2 §)

Voimassa olevan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 2 §:n 4 kohdan mukaan lakia ei sovelleta, jos toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojal-

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

la. Pykälän 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin myös, että lakia ei sovelleta, jos lupaa ei aluevalvontalain lain mukaan edellytetä.

Tässä esityksessä ehdotetaan aluevalvontalakiin lisättäväksi uusia säännöksiä, joiden mukaan vieraan valtion sotilaalta ei edellytettäisi aluevalvontalaissa tarkoitettua lupaa pitää ampuma-asetta Suomessa ollessaan tai vieraan valtion ilma-alukselta tai valtionaalukselta ei edellytettäisi tiettyihin toimintoihin (voimassa olevan lain 6 §:n 1 momentti ja 7 §) lupaa, mikäli vieraan valtion sotilaan, valtionilma-aluksen tai valtionaaluksen maahantulo Suomen alueelle liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomessa tapahtuvaan yhteistoimintaan, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla.

Näiden aluevalvontalakiin ehdotettavien muutosten johdosta puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 2 §:n 4 kohdan säännöstä lain soveltamisalan rajauksista ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännös kattaisi nimenomaisesti myös sellaiset tilanteet, joissa toimintaan ei edellytettäisi lupaa aluevalvontalain mukaan.

3.3 Ampuma-aselaki

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset (17 §)

Voimassa olevan ampuma-asetlain 17 §:n 1 momentin 10 kohdan c alakohdan mukaan laki ei koske vieraan valtion asevoimille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, valmistamista, korjaamista, muuntamista tai hallussapitoa, jos toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan aluevalvontalakiin lisättäväksi uusia säännöksiä, joiden mukaan vieraan valtion sotilaalta ei edellytettäisi aluevalvontalaissa tarkoitettua lupaa pitää ampuma-asetta Suomessa ollessaan tai vieraan valtion ilma-alukselta tai valtionaalukselta ei edellytettäisi tiettyihin toimintoihin (voimassa olevan lain 6 §:n 1 momentti ja 7 §) lupaa, mikäli vieraan valtion sotilaan, valtionilma-aluksen tai valtionaaluksen maahantulo Suomen alueelle liittyy Suomen pyytämän avun vastaanottamiseen tai Suomessa tapahtuvaan yhteistoimintaan, josta on päätetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain nojalla.

Näiden aluevalvontalakiin ehdotettavien muutosten johdosta ampuma-asetlain 17 §:n 1 momentin 10 kohdan c alakohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kyseinen säännös lain soveltamisalan rajauksista kattaisi nimenomaisesti myös sellaisen toiminnan, johon lupaa ei aluevalvontalain mukaan edellytetä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen

Esityksellä olisi myönteistä vaikutusta kansalliseen turvallisuuteen ja Suomen suvereniteetin turvaamiseen, koska aluevalvontalain säännösten avulla pyritään suojaamaan ensinnäkin Suomen itsemääräämisoikeutta. Lisäksi ehdotettavilla säännöksillä olisi myönteisiä vaikutuksia sotilaallisen maanpuolustuksen edellytyksiin. Pohjois-Atlantin

26.11.2024

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Anna Gau

sopimuksen 3 artiklan mukaan osapuolet ylläpitävät ja kehittävät yhdessä ja erikseen, jatkuvan ja tehokkaan oman valmistautumisen ja keskinäisen avun pohjalta, kansallista ja yhteistä kykyään puolustautua aseellisia hyökkäyksiä vastaan. Ehdotettavien säännösten avulla voitaisiin myös sujuvoittaa Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 artiklan mukaisten edellä kuvattujen velvoitteiden ja maanpuolustuksen toimintaedellytysten kehittämistä yhdessä ja erikseen Naton jäsenvaltioiden kanssa.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä arvioidaan olevan joitakin taloudellisia vaikutuksia, jotka tarkentuvat asian käsittelyn edetessä.

4.3 Vaikutukset viranomaisiin

Esityksen arvioidaan vähentävän jossain määrin Pääesikunnan maahantulolupien myöntämiseen liittyvää työmäärää. Koska ehdotettavien säännösten perusteella kaikille Naton jäsenvaltioiden asevoimille voitaisiin myöntää toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa, ei vastaisuudessa esimerkiksi jokaiseen Suomen alueelle tuloon tarvitsisi erikseen myöntää maahantulolupaa, mikäli tietyn jäsenvaltion asevoimille olisi myönnetty toistuvaan maahantuloon oikeuttava lupa.

Aluevalvontalain 19 §:n 1 momentin muutoksella koskien lupaviranomaisen mahdollisuutta hakea luvanhakijasta yritysturvallisuusselvityksen laatimista, olisi vaikutusta Suojelupoliisiin, koska se olisi toimivaltainen viranomainen laatimaan yritysturvallisuusselvityksen. Arvion mukaan pykälässä tarkoitettuja yritysturvallisuusselvityksiä tultaisiin hakemaan muutamia kappaleita vuositasona. Määrän ei arvioida olevan suuri, koska esimerkiksi merituulivoimarakentamiseen liittyviä toimijoita ei Suomessa ole monta ja osalla näistä yrityksistä on jo voimassa oleva todistus yritysturvallisuusselvityksen laatimisesta. Edellä mainittujen seikkojen perusteilla ehdotuksen vaikutus Suojelupoliisin työmäärään ei olisi suuri.

4.4 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Esityksessä ei ehdoteta sellaisia säännöksiä, joilla esimerkiksi rajoitettaisiin perustuslaissa säädettyjä oikeuksia. Esityksellä ei ole siten suoria vaikutuksia yksilöiden perus- ja ihmisoikeuksiin.

5 Voimaantulo

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan mahdollisimman pian.